

РЕЦЕНЗИЯ

от

доц. д-р Методий Ангелов, Пловдивски университет “Паисий Хилендарски”,
на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

в област на висше образование: 1.Педагогически науки
професионално направление: 1.3.Педагогика на обучението по...
научна специалност: Методика на обучението по изобразително изкуство

Автор: БОЯН ЛЮДМИЛОВ БЛАЖЕВ

**Тема: “РАЗВИТИЕ НА УМЕНИЯ ЗА ИЗОБРАЗЯВАНЕ НА ОБЕКТИ ПО НАТУРА ЧРЕЗ
УЧЕБНИ ЗАДАЧИ ПО ЖИВОПИС“**

Научен ръководител: проф. д.изк.н. Бисер Дамянов, ПУ „Паисий Хилендарски“

1. Общо описание на представените материали

Със заповед (Р33-5409/23.10.2018г.) на Ректора на ПУ „Паисий Хилендарски“ съм определен за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема *„Развитие на умения за изобразяване на обекти по натура чрез учебни задачи по живопис“* за придобиване на образователната и научна степен “доктор”

в област на висше образование 1.Педагогически науки,
професионално направление 1.3.Педагогика на обучението по...,
научна специалност Методика на обучението по изобразително изкуство.

Автор на дисертационния труд е Боян Людмилов Блажев – докторант в редовна форма на докторантура към катедра “Естетическо възпитание” при Педагогическия факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“, с научен ръководител проф. д.изк.н. Бисер Дамянов от ПУ “Паисий Хилендарски”.

Представеният от Боян Людмилов Блажев комплект материали на хартиен носител е в съответствие с Чл.36 (1) от Правилника за развитие на академичния състав при ПУ „Паисий Хилендарски“. Той включва следните документи:

Молба по образец до Ректора; Автобиография; Диплома за образователно-квалификационна степен “магистър” с приложение; Протоколи от катедрени съвети, свързани с докладване на готовност за откриване на процедурата и с предварително обсъждане на дисертационния труд (Протоколи №/22.01.2018г.; № 6/19.02.2018 и № 9/28.05.2018; № 2/20.09.2018); Автореферат; Декларация за оригиналност и достоверност; Справка за спазване на специфичните изисквания на съответния факултет (Служебна бележка за спазване на специфичните изисквания на ПФ); Списък на публикациите; Дисертационен труд; Копия на публикациите по темата на дисертационния труд; Заповед за записване в докторантура; Заповед за смяна на темата; Заповед за отписване от докторантура; Заповеди за комисия за провеждане на изпити от индивидуалния учебен план (6 броя); Протоколи за издържани изпити от индивидуалния план (6 броя); Други документи, съобразно със специфичните изисквания на ФС.

В комплекта докторантът е приложил 5 броя публикации и 4 компакт диска с представените материали в електронен вариант.

Всички необходими документи и материали по процедурата са налични и изрядни. Процедурата е спазена.

2. Кратки биографични данни за докторанта

Боян Блажев е роден през 1978 г. в гр. София.

В периодите 1997-2001г. и 2001-2003г. учи в Националната художествена академия в гр. София специалност «Живопис» в класа на проф. Светлин Русев. Дипломира се и придобива ОКС «Бакалавър» и «Магистър», както и свидетелство за професионална квалификация «учител по изобразително изкуство» с право на преподаване от 1 до 12 клас.

Г-н Блажев има над 15 години трудов стаж, който е доста разнообразен като заемани длъжности и професионални отговорности, основните от тях са насочени към преподавателска дейност. Като докторант в периода от 2014 до 2018г. води упражненията по учебната дисциплина „Живопис“ към катедра „Естетическо възпитание“ при Пловдивския университет. От 2016г. преподава в Националната професионална гимназия по полиграфия и фотография в София.

През 2014г. Боян Блажев е зачислен в редовна докторантура със заповед на Ректора (№ Р33-548/11.02.2014г.) към катедра «Естетическо възпитание» при ПФ на Пловдивския университет в професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по... с научната специалност «Методика на обучението по изобразително изкуство». Успешно е издържал изпитите, предвидени в Индивидуалния учебен план на докторанта. В хода на работата върху дисертационния труд със заповед на Ректора (Р33-1537/21.04.2017г.) темата е променена от «Развитие на художественотворческата дейност на учениците чрез практически задачи по живопис» в «Развитие на умения за изобразяване на обекти по натура чрез учебни задачи по живопис». Отчислен е с право на защита със заповед № Р33-1545/21.04.2017.

Освен като преподавател в областта на изобразителното изкуство, Боян Блажев се изявява и като художник в областта на живописа. Участва в редица общи художествени изложби и пленери, има седем самостоятелни изложби. Участва и в научни конференции.

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Проблемът, разработен в дисертационния труд е с практико-приложен характер и представлява интерес за обучението по изобразително изкуство и по-специално по живопис във ВУЗ. Той се отнася към развитие у студентите на умения за изобразяване на обекти по натура чрез учебни задачи по живопис. В обучението по натура и живопис съществува известно еднообразие и рутинност, която докторантът се опитва да преодолее и внесе нов подход, с което да повиши ефективността на обучението. При проследяване на текста, обаче, се забелязва несъответствие между широчината на темата, в заглавието на която се говори за *развитие на умения за изобразяване въобще на обекти по натура* и самото съдържание на дисертационния труд, от което става ясно, че *обхватът е стеснен и е сведен до изпълнение на задачи от натура, но само с натюрморт*.

4. Познаване на проблема

От общата структура и съдържанието на дисертацията, както и от обзора на литературата и развитието на идеите в текста се вижда, че докторантът познава основните литературни източници, свързани с проблема и е добре подготвен в теоретично и практическо отношение. Като теоретик и практик в обучението по изобразително изкуство той проявява необходимата ерудиция, познава основните концепции и теории в областта на теорията на цветовете и

живописиста и има богат практически опит в преподаването, което му дава възможност да прояви оригиналност в замисъла на предложения „модул“ за подготовка на студентите.

5. Методика на изследването

В първа и втора глави дисертантът използва описателен (дескриптивен) и сравнителен методи на изследване, а в експерименталните - анализ на качествата на продукта от изобразителната дейност, както и основните статистически мерки, резултатите от които подлага на сравнителен анализ. В методологическо отношение в дисертационния труд се срещат някои слабости. При формулиране на предмета на изследването се открива повторение и разминаване - на две места е посочен различно формулиран предмет на изследване (Увод - стр. 8 и Трета глава - стр.106). Хипотезата е неправилно формулирана във вид на утвърдително изказване и няма вероятностен характер. В подт. 3.6. докторантът е посочил множество *методи за изследване* (стр. 110-111), като на много от тях не е описан инструментариумът и процедурите.

Независимо от тези слабости, като цяло в дисертационния си труд г-н Боян Блажев се е насочил към *правилните основни методи за научно изследване в експерименталната част*, което му дава възможност да анализира конкретните резултати от приложения модул и изводите да имат необходимата валидност и надеждност.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Представеният дисертационен труд има характер на научно-практическо изследване.

В техническо отношение той е с общ обем от 215 стр., от които основният текст е 199 стр.. Цитирани са 172 литературни източника. Доказателственият материал е представен в три приложения на 107 стр. Създадени са необходимите връзки между текста и приложенията. В структурно отношение основният текст на дисертационния труд е разделен на четири глави, от които в първите две се разискват теоретични въпроси, отнасящи се към проблема, а в трета и четвърта е представен формиращ експеримент и резултатите от него. Като цяло, с малки забележки, *дисертационният труд отговаря на техническите изисквания*.

В първа и втора глави са описани исторически факти от развитието на художественото образование и обучението по живопис и натура във ВУ, факти от историческото развитие на теорията на цветовете, дадени са учебни планове и програми, цитирани са текстове от учебници и научни трудове. Представянето има характер на реферативен литературен обзор, а не на теоретичен анализ с критично съпоставяне и коментиране на факти, идеи или концепции. Част от така поднесената информация е претрупана с много излишни факти или данни, които разводняват смисловата линия на темата. В някои подточки не е извършена логическа обработка на поднесената информация и не са направени обособени изводи, или се формулират очевидни истини. В същото време, вследствие на прочита на материалите при подготовката за дисертационния труд, явно докторантът е разширил своите познания в областта, което му помага за разработването на оригинален експериментален модул. В обобщение след прочита на двете теоретични глави оставам с впечатлението, че онези изводи, които докторантът прави на основата на своя личен практически опит и общата си ерудиция са ценните, съществени и полезни за изследването.

В трета и четвърта глави е описан експериментът и резултатите от него.

В началото на трета глава среща неуместен в структурно отношение текст (подт.3.1. и 3.2., с. 102-105). В подт. 3.3. предметът е посочен с различно съдържание и смисъл от вече посочения в увода (с.8 и подт. 3.3., с. 107), при което се губи точността. Основната (алтернативна)

хипотеза няма характер на вероятностно съждение, а е представена във вид на утвърждаващо изказване (подт. 3.3., стр. 107). Това, липсата на формулирана нулева хипотеза, както и утвърдителното говорене за положителна резултатност на знанията и уменията преди да е проведено експерименталното изследване (подт. 3.8. стр. 114, 115, 141) нарушават научния начин на изказ и създават усещане за предпоставеност на изводите. В подт. 3.6. (стр. 110-111, 113) и подт. 3.7. са изброени множество методи за изследване, без да са описани процедурите, критериите и показателите за всеки един от тях, а резултатите и изводите от редица от посочените методи или въобще не се срещат в текста, или са посочени само фрагментарно (стр.113). В подт. 3.9. е представен експерименталният модул на формиращия експеримент. Докторантът се е насочил към ефективно използване на времето за обучение и е обогатил задачите в модула с похвати за целенасочена работа върху разбирането на цветовите явления, измислил е оригинални учебни задачи, с които да постигне по-бързо развиващия ефект у студентите за ограниченото време, с което разполага. Пропуск е, че не е описана подробно програмата и обучението в Контролната група и не става ясно как е прилагана тя на практика. Критериите и показателите, посочени в подт. 3.10., са правилно определени и подробно изложени, което дава основание да се приеме, че и оценяването според тях е реализирано точно.

В четвърта глава са представени резултатите от проведеното експериментално изследване. В подточка 4.2. (стр. 140 -188) подробно са дадени и сравнени количествени данни. В тази част от дисертационния труд докторантът успява да убеди читателя в предимствата на „похвата“, който използва в експерименталния модул. Съществено значение за сравнителния количествен анализ имат обобщените резултати за двете групи на входа и изхода в диагр. 15 (стр.183). От представените стълбови диаграми може да се направят изводи за прираста в полза на Експерименталната група (стр. 186), който се получава вследствие на провеждането на формиращите учебни задачи. Представените резултати от статистическите мерки в диагр. №16 и №20 (стр. 186-189) потвърждават с други средства посочените преди това резултати в полза на Експерименталната група. Тук богатият опит на докторанта в областта на изобразителното изкуство и солидната теоретична подготовка му помагат да направи валидни изводи по отношение на резултатите. От приведените количествени данни и резултатите, вследствие на сравнителния анализ, явно се вижда полезността на учебните задачи, които са използвани в експерименталния модул. Наличието на първични таблици в приложенията ни убеждават в коректността на тази процедура и начина на оценяване.

7. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Дисертационният труд на Боян Блажев притежава редица положителни страни, като *приносите му са главно от практико-приложен характер*. Авторът разработва оригинален педагогически модул, състоящ се от три формиращи учебни постановки, от педагогическа технология за анализ и онагледяване на светлинно-колористичните явления в живописа, както и свързани с тях учебни задачи. Той използва адекватен инструментариум и чрез сравнителен анализ на средни статистически величини доказва, че обучителният модул е ефективен.

Предложеният от Боян Блажев обучителен модул може да бъде внедрен като педагогическа технология и да стане част от цялостната теоретична и практическа подготовка на студентите за обучението по живопис. Като перспектива за развитие на предложената педагогическа технология е възможно логиката, която стои в основата на експерименталния модул, както и някои задачи и елементи от него да се разширят и пренесат в обучението по живопис на студентите, не само за изобразяване на натюрморт, но и за развиване на тяхната теоретична

подготовка и изобразяване въобще на обекти по натура, както е формулирано заглавието на темата.

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Докторантът представя 5 публикации – научни статии, публикувани в сборници с научни трудове. От тях 4 са в сборници с научни трудове на ПФ при ПУ „Паисий Хилендарски, 1 в научно списание за докторанти на ПФ при ПУ „Паисий Хилендарски“ и 1 в сборник с научни трудове на Югозападен университет „Неофит Рилски“. Статиите не са в съавторство и са публикувани в периода 2015 – 2017 г. Всичките са публикувани в издания на български език.

Представените материали не са тясно и конкретно свързани с темата на дисертационния труд, но някои имат косвено отношение. Три от статиите са с теоретико-методически характер, свързани са с обучението по изобразително изкуство, една е с общо-педагогически и една с изкуствоведчески характер. В две от тях се засягат въпроси, имащи косвена връзка с тематиката от някои части на дисертационния труд. Те са лаконични и стегнати като стил, изложението следва логическата връзка. Явленията и взаимовръзките в тях са представени описателно, но на места съществуват оригинални теоретични коментари и каузални анализи на автора, в които се извеждат проблемите и някои от причините за тях, като се посочва необходимостта от промяна, без да се дават конкретни предложения за практическо преобразуване на образователния процес.

От публикациите на г-н Блажев се чувства неговата любознателност и широка професионална култура, вижда се, че той е запознат, както с историческите аспекти на стиловете в живописа, така и с проблемите на обучението по живопис, има свои идеи как да се подобри обучението и да бъдат преодолені някои от посочените проблеми.

9. Лично участие на докторанта

От съдържанието на дисертационния труд и на другите представени материали, от начина на разсъждение и на писане, от изводите, които прави и от други особености ясно се вижда, че *проведеното дисертационно изследване, написването и оформянето на дисертационния труд, на реферата и на публикациите, са индивидуално дело на докторанта.*

10. Автореферат

Авторефератът е с обем от 40 стр. Като цяло текстът е стегнат и лаконичен и предава в кратък вид основното съдържание. Първа и втора глави са предадени по-сбито, докато повече внимание е обърнато на експерименталните трета и четвърта глави, както и на изводите. В трета са представени накратко учебните задачи от модула, а в четвърта глава – анализите на резултатите от експеримента, които са онагледени с цветни диаграми.

Авторефератът е написан според изискванията за този жанр, обхванати са съществените смислови акценти на дисертационното изследване, отразени са основните резултати, постигнати в дисертационния труд, представени са изводите, заключението, както и приносите, които дисертантът счита, че носи неговият труд.

11. Критични забележки и препоръки

- В увода да се вмъкне текст, в който да се обясни защо при широка тема, обхващаща въобще рисуването на обекти по натура, съдържанието и експериментът са стеснени само до натюрморт;

- Да се премахне мотото в началото на дисертационния труд (с. 2) и от подт. 2.3. (с. 55);

- По отношение на съдържанието на първа и втора глави препоръчвам текстът да се изчисти от излишната фактология в подт. 1.3., 1.4. и 1.4.1. (стр. 17 – 36) и подт. 2.1. и 2.2. (стр. 37 – 53), която на места го отклонява съществено от темата и предмета на изследването. За да се избегне това данните и фактите могат да се представят във вид на сравнителна таблица и на тази основа да се направят логически обобщения;

- Необходимо да се направят изводи в края на всяка подточка, чрез които смислово да свърже изложеното в подточките на теоретичните глави с предмета на изследването и със съдържанието в експерименталните. В края на всяка от главите на основата на отделните изводи от подточките трябва да се направи обобщение чрез извеждането на логически заключения;

- Текстът за светлинно-колористичните явления би спечелил откъм яснота, ако основните и най-влиятелни теории бъдат онагледени в приложенията;

- Относно съдържанието на трета глава препоръчвам подт. 3.1 и 3.2. структурно да преминат към втора глава;

- В подт. 3.1. и 3.2., както и от Приложение № 1, (стр. 3-9) би било уместно да се направи сравнителна таблица, за да се изтъкнат конкретно съществените разлики и общото между експерименталния модул и традиционната учебна програма, по които се провежда обучението;

- Вместо подробното описание на задачите в модула от подт. 3.9. (да минат в приложенията), тук е удачно да се направи сравнителна аналитична таблица, с която да се подчертаят разликите в методиката между Експерименталната и Контролната групи;

- Задължително хипотезата, както и някои текстове 3-та в глава, да се преработят стилово, като се подчертава предполагаемият и вероятностен характер на резултатите;

- Да се формулира и нулева хипотеза;

- Да бъдат изложени в приложенията разработките на занятията и методиката на преподаване в Контролната група;

- В четвърта глава, за да имат доказателствена стойност, задължително в основния текст да се представят процедурите и инструментариумът на методите, за които се съобщават резултати и правят изводи, а в приложенията да се представят първичните таблици, от които се извличат данни.

- Да се представи в приложенията обща статистическа таблица с информация за участниците в експеримента по групи.

- Резултатите от изследването чрез медиана да бъдат представени във вид на графика тип „полигон“, за да се проследят числовите редици.

- Навсякъде изразът „средни оценки“ в заглавията на диаграмите и текста да се замени с правилните статистически термини.

- Да се посочи с каква статистическа грешка работи авторът.

- Да се представят числово в табличен вид като абсолютни и относителни числа разликите на стойностите, получени между входното и изходно равнище за всяка от двете групи, което ще представлява техния прираст; да се съпоставят стойностите между прираста в двете групи и да се види каква е крайната разлика.

По отношение на целия текст:

- Да прегледа текста и да се коригират граматическите и пунктоационни грешки в него;

- Някои *изводи* трябва отново да се преосмислят или преформулират. Добре би било да не са само констативни, а да се посочат и съответните причини.

12. Лични впечатления

Личните ми впечатления от докторанта са добри. Той е амбициозен, любознателен, ерудиран е в областта си, настроен е творчески, работлив е, добре общува с колегите и творчески работи със студентите.

13. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Предложеният от Боян Блажев обучителен модул може да бъде внедрен като педагогическа технология и да стане част от цялостната теоретична и практическа подготовка на студентите за обучението по живопис. Като перспектива за развитие на предложената педагогическа технология е възможно логиката, която стои в основата на експерименталния модул и някои задачи и елементи от него да се разширят и пренесат в обучението по живопис на студентите, не само за изобразяване на натюрморт, но и за развиване на тяхната теоретична подготовка и за изобразяване въобще на обекти по натура.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд *съдържа приложни резултати, които представляват оригинален принос в методиката на преподаване на живопис във ВУ* и отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“. Представените материали и дисертационни резултати съответстват на специфичните изисквания на Педагогическия факултет, приети във връзка с Правилника на ПУ за приложение на ЗРАСРБ.

Дисертационният труд показва, че докторантът Боян Людмилов Блажев *притежава* теоретични знания и професионални умения по научна специалност „Методика на обучението по изобразително изкуство“ като демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Предвид казаното по-горе давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси и **предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен ‘доктор’** на Боян Людмилов Блажев - в област на висше образование: 1. Педагогически науки; професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по..., докторска програма: Методика на обучението по изобразително изкуство.

30.11.2018 г.

Рецензент:
/ доц. д-р Методий Ангелов /